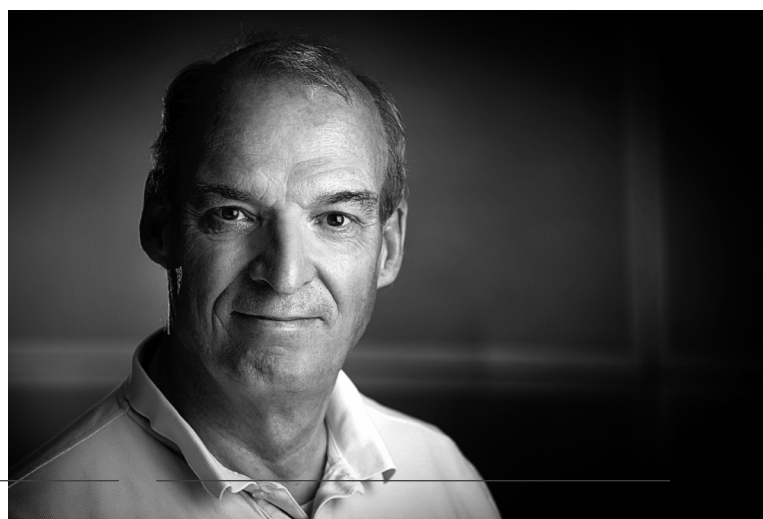

Verdensbibliotekets historie fra år 2025 til 2075

af

MICHAEL V. COTTA-SCHØNBERG
UNIVERSITETSBIBLIOTEKAR
Det Kongelige Bibliotek
/ Københavns Universitet

Hovedideen i den følgende tekst er, at den moderne teknologi med tiden vil gøre det traditionelle, lokale bibliotek overflødigt som redskab for opbevaring og formidling af litteratur. I løbet af den kommende generation vil litteraturen helt migrere til e-formatet og blive allestedsnærværende, og en ny global biblioteksstruktur vil blive skabt til at håndtere denne situation.

I stedet for at præsentere denne ide i form af en kæde af fakta, iagttagelse og fremskrivninger, har jeg besluttet at foretage et scenarie-agtigt spring i fantasien. I stedet for at se på bibliotekernes fremtid, vil vi se på deres fortid – fra år 2075!

Dette år vil – forestiller jeg mig – være 50-års jubilæet for Verdensbibliotekets oprettelse, og den følgende tekst er den tale, som præsidenten for Verdensbiblioteket i denne anledning holder til medlemmerne af Verdensbibliotekets internationale repræsentantskab.

Tale af Verdensbibliotekets præsident i anledning af bibliotekets 50-års jubilæum

Kære kolleger i Verdensbibliotekets repræsentantskab.

Jeg er oprigtigt beæret og glad for i dag at kunne åbne fejringen af Verdensbibliotekets 50-års jubilæum.

Andre vil tale om Verdensbibliotekets fremtid, så min rolle vil være at give et overblik over bibliotekets historie fra dets begyndelse i 2025.

I dag er Verdensbiblioteket, the World Library, så dybt forankret i verdensstrukturen og i alle verdensborgeres dagligliv, at man sjældent tænker på det som andet end en basisservice på linje med elektricitet og opvarmning. Og når folk taler om det, kalder de det bare for Libby eller Libs.

Sådan har det ikke altid været. Før oprettelsen af Verdensbiblioteket arbejdede menneskeheden sig igennem tre årtusinder – uden at vide det – hen imod noget andet, som de ikke dengang kunne se. Vi kan kalde denne periode for Verdensbibliotekets forhistorie. Lad os kaste et kort blik på den.

Verdensbibliotekets forhistorie

Tanken har sin egen frygtindgydende dynamik. Nogle har ligefrem ment, at tanken, kaldet *logos* på græsk, opfandt verden, for at den kunne blive tænkt. Men det hører til i religionens sfære, så det overlader vi til Hendes Hellighed, Pavinde Benedikta den 18.'s teologer. Mere vigtigt i vores sammenhæng er det, at tanken ikke blot vil blive tænkt. Den vil også blive sagt og hørt, og skrevet og læst.

Så, mennesket var nødt til at opfinde skriftsystemer.

Nogle af de ældste tekster i verden blev skrevet på vådt ler, der bagefter blev bagt. De første bøger var faktisk bagte bøger. Siden har mennesket brugt en del forskellige materialer til at nedskrive og lagre tekster, og vel at mærke materialer, der var lettilgængelige i den pågældende kultur. I tusind år brugte man endda skind af køer og svin, selv om det er svært at forestille sig.

Man har også brugt noget, der hed trykning. Det var en proces til massereproduktion af tekst og billeder, typisk med anvendelse af blæk, papir og noget, der blev kaldt en trykpresse. Det viste sig dog at være en kortlivet teknologi, der kun varede 500 år.

Hele denne udvikling endte selvfølgelig med opfindelsen af den masseproducerede computer i anden halvdel af det 20. århundrede.

I perioden fra de bagte bøger i Assyrien til de trykte bøger i det 20. århundrede var litteratur et relativt knapt og dyrt produkt, bortset fra periodens sidste generation. Denne knaphed rejste fra begyndelsen problemet om, hvordan man skulle organisere adgangen til litteratur, som jeg her bare vil kalde 'bøger'. Løsningen er nærmest lige så gammel som bøgerne. Det var biblioteket, en samling af bøger anbragt i en bygning, hvor man kunne komme og læse dem eller – i den seneste del af perioden: låne dem til læsning derhjemme.

Biblioteker var så effektiv en løsning af knaphedsproblemet, at de blomstrede og formerede sig igennem århundrederne. Der var biblioteker i Assurbanipals palads, i Efesus, i Alexandria, i Rom, i

"I 2020'erne havde Google i en generation været en af de helt store spillere på det globale informationsmarked, og virksomheden havde efterhånden erhvervet sig Evil Empire-status."

Abbasidernes muslimske Bagdad, og i de middelalderlige klostre. Og da bogtrykkerkunsten blev opfundet, og bogen blev masseprodukt, kom der efterhånden biblioteker overalt, ved fyrstehofferne, i byer og sogne, i universiteter og skoler, og selv nationer fik deres egne nationalbiblioteker, nogle ret så imponante.

Også privatfolk havde biblioteker. Tidligere var det mest rige eller lærde folks privilegium, men efterhånden som bøgerne blev billigere, fik mange mennesker deres egne personlige biblioteker. De indeholdt nu mest bøger, som de aldrig ville læse igen, men bibliotekerne voksede af sig selv og blev kun udtyndet, når man lånte bøger ud, flyttede eller døde. Et ret mærkværdigt system, faktisk.

Efter opfindelsen af computeren tog det ikke lang tid, førend den trykte bog blev erstattet af e-bogen, som man kaldte det dengang. Nu hedder det selvfølgelig igen kun: bøger! Og ikke kun var alle nye bøger e-bøger, men hele verdenslitteraturen blev digitaliseret i løbet af én generation.

Ligesom den håndskrevne og den trykte bog havde deres specifikke distributions- og bibliotekssystemer, fik også e-bogen hurtigt sit. Forlagene sendte ikke længere deres bøger i e-format til boghandlere og biblioteker, hvor de kunne blive solgt og lagret. Nej, de beholdt bøgerne på deres egne servere, og gav brugerne adgang dertil igennem dyre og særdeles ineffektive ordninger, der var designet til at beskytte deres indtægter og aktieejernes profiler. Og Google, der faktisk startede som en søgemaskine, digitaliserede store dele af verdenslitteraturen og gjorde den tilgængelig fra egne servere via internettet, enten gratis eller mod en rimelig betaling.

De første 25 år af det 21. århundrede var en overgangsperiode. Folk vidste det sådan set godt, men det var uklart for dem, hvor bogsystemet bevægede sig hen.

Den gamle ordning til at sprede og formidle litteratur fungerede tydeligvis ikke godt. En vigtig grund hertil var, at en stor del af litteraturen, dvs. faglitteraturen, i vidt omfang blev produceret for

offentlige midler og derefter foræret til private firmaer, der solgte den tilbage til det offentlige ... ofte med store fortjenester.

En anden årsag var, at den sådan set forståelige tøven med at forlade det gamle, veltjente system skabte en situation, hvor det tryk-baserede og det digital-baserede formidlingssystem i en længere periode fungerede parallelt. Omkostningerne til at drive to systemer var enorme. Dette førte til, at vældige ressourcer blev anvendt til at finansiere et forældet system og ikke kunne anvendes til at fremme udviklingen af det nye.

Situationen blev mere og mere uholdbar. Universitetsbibliotekerne blev kloner af de store monopoler på markedet som Elsevier og Nature. Akademikere overalt rejste sig i protest og prøvede at skabe nye systemer – med støtte fra nationale regeringer. Men til syvende og sidst havde akademikerne ikke den moralske styrke til at bryde monopolerne hos de førende forlag, der leverede akademisk prestige og merit. Og regeringernes open access-initiativer førte blot til, at biblioteker og universiteter samlet kom til at betale endnu mere, ja nogle gange dobbelt, for adgang til videnskabelig litteratur produceret af universiteterne selv.

Det kunne ikke fortsætte. Og det gjorde det heller ikke.

Katalysatoren for en radikalt ny løsning blev ... Google. I 2020'erne havde Google i en generation været en af de helt store spillere på det globale informationsmarked, og virksomheden havde efterhånden erhvervet sig Evil Empire-status – ligesom Elsevier.

Men tilsyneladende havde virksomheden ikke glemt sin idealistiske oprindelse, og i 2024 sendte de et tilbud til FN: Hvis FN ville etablere en global, digital biblioteksorganisation, ville Google overdra-

ge alle sine litterære rettigheder og systemer til dette bibliotek. Forbavsende nok stillede Google kun en betingelse: Det nye bibliotek skulle ikke opkaldes efter Google men have navnet The World Library, Verdensbiblioteket.

I ved, hvor kontroversielt Googles forslag var. Det vakte øjeblikkelig og voldsom modstand fra forlæggerne, der opfattede Verdensbiblioteket som en trojansk hest og en dødelig trussel mod deres virksomhed. Også mange i biblioteksverden var imod, men på det tidspunkt var Europeana og The Digital Public Library of America, sammen med Asia Library og African Digital Library, så store og betydningsfulde, at biblioteksverden var blevet vænnet til radikalt internationale modeller. Boghandlerne talte naturligvis ikke, for på det tidspunkt var boghandelen overtaget af supermarkeder og web-baserede boghandlere, der tilbød print-on-demand-løsninger baseret på forbrugerens egne præferencer.

Efter nogen tid med diskussion og tummel blev modstanden overvundet af en koalition af forskere, regeringer og den internationale Open-bevægelse, og Verdensbiblioteket blev oprettet som en UNESCO-institution ved en beslutning på FN's generalforsamling i 2025.

Den første præsident for Verdensbiblioteket blev fru Tina Pipa, formand for the World Association of Media Industries. Det var et strålende valg. Fru Pipa var 70 år, da hun blev udnævnt, men hun var en af de første, der gennemgik en af de foryngelseskure, som blev udbudt på markedet i 2020'erne. Hun blev ved roret i 25 år, og hun trak sig kun tilbage på grund af en international lov, der begrænsede chefers ledelsesperiode både i offentlige og private virksomheder. Hvis den lov ikke var blevet vedtaget, ville verden i dag være styret af en klasse af over 100 år gamle, foryngede bureaukrater og pengefolk, der aldrig selv ville gå af.

Verdensbiblioteket i 2025

I begyndelsesåret 2025 var det nyskabte Verdensbibliotek naturligvis et stort kaos.

FN-resolutionen havde bestemt, at Verdensbiblioteket – udover den ret store Google-samling – ikke skulle bestå af en centraliseret samling af e-tekster. Man foretrak en decentraliseret model med let og gratis adgang til hele verdens offentligt producerede bøger, tidsskriftartikler, rapporter m.v., lagret på servere tilhørende de pågældende organisationer og institutioner. Endvidere ville systemet give adgang til alle privatproducerede tekster fra organisationer, institutioner og virksomheder, der frivilligt tilsluttede sig Verdensbiblioteket. Disse organisationer m.v. fik status som Bidragende Partnere og stemmeret til valg af medlemmer af Verdensbibliotekets internationale repræsentantskab.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at Verdensbiblioteket ved sin begyndelse ikke var tiltænkt rollen som ejer af litteratur, igen bortset fra Google-samlingen: Det var en organisation, som gav adgang til litteratur. Tina Pipas store bidrag var at skabe et effektivt globalt netværk af alle de bidragende partnere, hvis digitale samlinger blev gjort tilgængelige for hele verden.

Skønt Googles ekspertise og teknologier var en ganske betydelig hjælp, havde Verdensbiblioteket en næsten skræmmende stor teknisk udfordring. Endnu sværere end de tekniske problemer var faktisk mængden af formelle og juridiske problemer, der skulle løses, for at få en sådan organisation til at fungere.

For så vidt angik de økonomiske problemer viste disse sig til gengæld at være overkommelige. Inspireret af Googles generøsitet gav The Melinda and Bill Gates Foundation en særdeles gavmild 25-års bevilling til udviklingen af Verdensbiblioteket. En række andre fonde og filantroper fulgte trop, og nationale regeringer bakkede økonomisk op om projektet – med tanke på de betydelige besparelser, som Verdensbiblioteket ville gøre mulige for dem selv.

I 2035 var det teknologiske og organisatoriske netværk på plads. Verdensbiblioteket havde på det tidspunkt 230.000 bidragende partnere over hele

verden, mange af dem internationale spillere i deres egen ret. Og det årlige antal downloads af tekster gennem biblioteket nærmede sig en milliard på årsbasis.

Første krise: fra biblioteksnetværk til centraliseret, distribueret bibliotek

... og så kom den første krise!

En landsby i Paraguay var hjemsted for et lille samfund bestående af 100 voksne; fem mænd og resten kvinder. De levede isoleret fra verden, men åbenbart ikke fra hinanden. For gruppen voksede hurtigt – med omkring 30 babyer om året. Den kaldte sig selv for Den Nye Begyndelse. Deres web-side proklamerede omstyrtelsen af en pervers verdenscivilisation i opløsning, ødelæggelsen af Verdensbiblioteket som den vigtigste bærer af denne kultur og begyndelsen på et nyt samfund fra grunden af, uden bindinger til den tidligere kultur.

De var helt åbenbart skøre, men da de i øvrigt forekom at være sunde og raske, lod myndighederne dem være i fred – hvad der viste sig at være en stor fejltagelse. For de var frygteligt velbegavede, og et antal af kvinderne var ph.d.er i informationsteknologi.

Den 1. januar 2041 startede de et angreb på Verdensbibliotekets systemer med den frygteligste computervirus, verden hidtil havde set. Virussen spredte sig fra partnersystem til partnersystem, de svageste faldt hurtigt, og efter nogle timer brød hele systemet sammen, og biblioteket var lukket i to måneder. Resultatet var fuldstændigt kaos i verdenssamfundet.

Gruppen i Paraguay blev arresteret, børnene taget i forvaring, og det lykkedes til sidst myndighederne at formå hackerkvinderne til at rydde op i det frygtelig rod, de havde skabt.

Der var nogle alvorlige tab af litteratur fra Verdensbiblioteks-partnere, der ikke fuldt ud havde fulgt de pligtige sikkerhedsprotokoller. Pinligt nok var en af

dem en digitaliseret betydningsfuld særsamling fra et engelsk universitet. Til alt held døde rektoren for universitetet på samme tid, for det viste sig, at han havde opbevaret en superlagringsenhed med hele den digitaliserede version af samlingen, som han i sin tid modtog, ceremonielt, da digitaliseringen var afsluttet. Hans Majestæt, Kong William V, lovpriste offentligt den store videnskabsmands fremsynethed og engagement, men uofficielt cirkulerede der – i ret så snævre kredse – en historie om, at rektoren var blevet senil og havde opbevaret lagringsenheden sammen med et antal uvurderlige håndskrifter og inkunabler i sit badekar – heldigvis, da han tilsyneladende aldrig tog bad.

Resultatet af denne krise var en fundamental ændring i Verdensbiblioteks-konceptet. Det var indlysende for alle, at det var nødvendigt at tage hyppige og mange backups af alle samlinger tilgængelige via biblioteket og at sikre sig, at kopierne blev opbevaret under sikre forhold – mange forskellige steder. Til sidst besluttede man, at alle bidragende partnere skulle deponere deres digitale samlinger permanent i Verdensbiblioteket, og at dette bibliotek skulle tage sig af sikkerhedskopiering og alt det. Det ville koste en formue, men samlet set var det billigere, end at mange tusinde partnere, små som store, hver for sig skulle varetage egne, parallelle sikkerhedsprocedurer og -kopiering.

Så på den måde gik det til, at Verdensbiblioteket i 2050 var ophørt med at være et netværk af tusinder af affilierede digitale biblioteker og samlinger, og var blevet til et centralt bibliotek med tusinder af hyppigt opdaterede sikkerhedskopier spredt over hele kloden, ikke til brug, men for sikkerhedens skyld.

Blandt modtagerne af sikkerhedskopierne er, som I ved, alle verdens nationalbiblioteker.

Hackerproblemet blev løst ret effektivt: Hvert år siden 2045 har Verdensbiblioteket organiseret en international konkurrence, hvor det inviterer alle hackere til at prøve at bryde ind i biblioteket. Præmien går til det bedste forsøg og består i en stor check, et ret velbetalt job i bibliotekets sikkerheds-

”Virussen spredte sig fra partnersystem til partnersystem, de svageste faldt hurtigt, og efter nogle timer brød hele systemet sammen, og biblioteket var lukket i to måneder. Resultatet var fuldstændigt kaos i verdenssamfundet.”

"Da Verdensbiblioteket blev gendannet efter det store sammenbrud i 2041, åndede en hel verden lettet op. Gradvist genvandt biblioteket sin troværdighed og status, og det i en sådan grad, at den kommercielle sektor forlangte at komme med."

afdeling og enorm gadekredit i det internationale computersamfund. I de sidste 30 år er det kun lykkedes hackerne at bryde sikkerhedsprotokollerne to gange, og begge gange var biblioteket i funktion igen på få timer – takket være den nye organisatoriske konstruktion.

Anden krise: Grundkonceptet sprænges

Da Verdensbiblioteket blev gendannet efter det store sammenbrud i 2041, åndede en hel verden lettet op. Gradvist genvandt biblioteket sin troværdighed og status, og det i en sådan grad, at den kommercielle sektor forlangte at komme med. Dens organisationer fremsendte en forbavsende erklæring til FN, hvor man skarpt kritiserede FN for med den eksisterende ordning for Verdensbiblioteket at tilside sætte væsentlige erhvervsinteresser. Erklæringen endte med en indtrængende anmodning om, at den kommercielle forlagsproduktion også kunne lagres og distribueres via Verdensbiblioteket.

På det tidspunkt var også den kommercielle forlagssektor og boglæserne stort set gået over til e-formatet. De, der ville – og der var nogle – kunne stadig få print-on-demand-versioner af bøger, produceret efter ens egne præferencer med hensyn til skrift, størrelse, indbinding osv., men denne funktion var blevet en nicheindustri, og fremstilling af de fysiske eksemplarer var ikke længere en forlagsfunktion.

I alle lande var pligtafleveringen af trykt litteratur blevet afløst af pligtaflevering af e-litteratur, og nationalbibliotekerne var ansvarlige for at modtage, metadater og lagre filerne modtaget fra forlagene. De kunne dog kun gøre den pligtafleverede e-litteratur tilgængelig på deres egne læsesale, ikke via fjernadgang, og forlagene bevarede selv rettighederne til at distribuere deres produkter via individuelle netbaserede distributionskanaler.

Branchens forslag til FN gik ud på, at nationalbibliotekerne skulle overdrage en kopi af deres e-bøger, modtaget igennem national pligtaflevering, til Verdensbiblioteket. Verdensbiblioteket skulle så distribuere bøgerne til alle interesserede via særligt udviklede salgsmøder knyttet til sit system og

til priser, som forlagene selv fastsatte. Verdensbiblioteket ville beholde to dollars af prisen for hver solgt bog, og forlagene (med forfatterne) ville få resten. Produktion og markedsføring ville fortsat være en forlagsopgave.

Forslaget vakte betydelig offentlig kontrovers. Open-bevægelsen, understøttet af alle organisationer, der var imod kapitalistiske interesser, frygtede følgerne af at lukke disse interesser ind i Verdensbiblioteket, der var designet som et stort åbent system uden profitmotiver. Og Verdensbibliotekets internationale repræsentantskab var selv meget betænkelig derved.

Men forlagsbranchen vandt, og FN godkendte forslaget.

Hele processen viste sig at være ret enkel, og i 2050 var Verdensbiblioteket blevet en altomfattende samling og forhandler af al verdens litteratur.

Den nye model var sådan set en kæmpesucces; på kort sigt også over for de store forlag. Forlagsfortjenesterne steg betydeligt, mestendels på grund af driftsbesparelser; brugerne havde nem adgang til al litteratur i verden, forfatterhonorarerne steg faktisk, og alle var glade.

Sidenhen tog det ikke lang tid, før film- og musikindustrien fulgte trop, og deres ansøgning til FN blev godkendt uden de store problemer.

Det samme gjaldt, da verdens digitaliserede arkiver og museer blev integreret i Verdensbiblioteket i 2060. Det var på det tidspunkt, at de yngre med-

arbejdere ved Verdensbiblioteket begyndte at kalde det for LOE, The Library of Everything, og som I ved, er dette navn gået rent ind hos verdensoffentligheden.

Tredje krise: dannelse af det nye publiceringssystem

I slutningen af 2050'erne førte to konvergerende udviklinger inden for henholdsvis skønlitterær og faglig publicering til en ret vanskelig situation i det globale publiceringssystem.

Da den kommercielle publicering af skønlitteratur gik 'e-only', og forlagene begyndte at lagre og sælge gennem Verdensbiblioteket, blev det ekstremt let for alle interesserede at trænge ind på forlagsmarkedet. Uafhængige forlag og self-publishers blomstrede som aldrig før – i et samfund, hvor folk havde masser af uddannelse og fritid og gerne ville skrive bøger, mange bøger.

Det kunne ikke undgås, at self-publishers oversvømmede markedet med romaner af enhver slags, men den læsende offentlighed blev efterhånden træt af de mange dårligt skrevne romaner. Som en reaktion herpå udviklede indie-forlagene effektive, attraktive og rimeligt billige litterære tjenester til forfattere med behov for råd og vejledning om at skrive, sprogafpudsning m.m.

Som man ved, er småforlagsvirksomhed i dag blevet en industri, som kan stå på egne ben, men kun, hvis man ikke er ude efter store profitter. Aktiejerne og pengefolket har derfor mistet interessen, og de store forlag har enten forladt markedet eller har omstillet sig til de nye markedsvilkår.

I begyndelsen af dette århundrede mente mange, at det ville blive århundredet for bogens død. Det viste sig at være forkert: Dette århundrede har set bogen blive genfødt sammen med den kreative tidsalder, der takket være computeren har afløst den industrielle tidsalder.

Den anden udvikling vedrører den videnskabelige og faglige publicering.

Det videnskabelige publiceringssystem, der var blevet udviklet i en tidligere tidsalder, kunne ikke hamle op med den fabelagtige forøgelse af den videnskabelige produktion i det 21. århundrede. Og den fortsatte kamp mellem kommercielle interesser og Open-bevægelsen havde ført til opblomstringen af en skøn og forvirret blanding af publiceringsmodeller og -systemer.

De kommercielle forlag – og andre udgivere med – havde gjort Golden Access-systemet til en sand guldgrube på bekostning af kvaliteten af de videnskabelige publikationer: Fristelsen til at publicere flere og flere artikler, betalt af artikelforfatterne selv, viste sig at være uimodståelig.

Det traditionelle peer review før publicering havde været et vigtigt element i det traditionelle videnskabelige publiceringssystem. Det omfattede to elementer: Det ene var bedømmelsen af forskningsmetodologi og af rapporteringens kvalitet, det andet var evalueringen af arbejdets betydning. Skønt dette peer review-system havde sine problemer og kritikere, fungerede det rimeligt, men det var så tungt, at det ikke kunne bevares uændret, hvis det videnskabelige publiceringssystem skulle kunne håndtere stigningen i antallet af videnskabelige publikationer. Med tiden blev der udviklet et peer review-system, hvor kun bedømmelsen af metodekvaliteten blev gennemført før publicering, mens vurderingen af betydning m.v. blev overladt til forskellige former for bedømmelse efter publicering.

Denne udvikling var en stor succes med henblik på at strømline publiceringssystemet. Men det gik ikke så godt med hensyn til kvalitetsbedømmelsen efter publicering, for resultatet var en betydelig forøgelse af antallet af publikationer, der havde metodemæssig kvalitet, men som i øvrigt var uden forskningsmæssig interesse og betydning.

Denne situation blev efterhånden utålelig. Noget måtte ske.

Og det gjorde der så!

I efteråret 2065 modtog Verdensbiblioteket et brev fra Nobelkomitéen i Stockholm, der sådan set virkede uskyldigt nok. Nobelkomitéen tilbød at udvikle og administrere et kvalitetscertificeringssystem for alle forskningspublikationer inden for de områder, der var dækket af Nobelpris-systemet. Nobelkomitéen ville oprette et antal subkomitéer med ansvar for hvert sit fag. Hver subkomité ville have et kvalitetsnavn bestående af Nobelpristagerne på det pågældende fagområde. Nævnet ville etablere et netværk af videnskabelige korrespondenter, som for en treårig periode skulle forpligte sig til at kvalitetsvurdere et antal publikationer inden for deres område. Bedømmelsen resulterede i, at accepterede publikationer ville få Nobel kvalitetsmærke A for fremragende videnskabeligt bidrag, B for værdifuldt bidrag og C for acceptabelt bidrag. Hele processen ville være gennemsigtig, kvalitetskorrespondenterne ville arbejde gratis (men opnå prestige), og der ville kun være en lille forfatterafgift, der alene skulle dække de administrative omkostninger.

Verdensbiblioteket accepterede forslaget med taknemlighed, og det blev en tordnende succes. Nobel kvalitetsmærke A blev en garanti for livslang universitetsansættelse, og B blev en stærkt eftertragtet akademisk merit.

Da Nobelkomiteens ide viste sig at fungere, etablerede et antal andre organisationer og institutioner, især lærde selskaber og fagorganisationer, tilsvarende systemer.

Ikke overraskende viste det sig, at mange videnskabelige publikationer var relevante på forskellige fagområder, og derfor begyndte forfatterne at skaffe sig kvalitetsmærker fra forskellige organisationer. I løbet af kort tid udviklede det sig sådan, at det første man så på, når man fandt frem til en videnskabelig publikation, var profilen af kvalitetscertifikater fra forskellige organisationer.

Et resultat af alt dette blev, at formidlingen og profileringen af videnskabelige publikationer som dele af tidsskrifter blev erstattet af formidling og profilering via kvalitetscertificeringssystemet. I stedet for at publicere sin artikel i *Review of Cancer Studies*, publicerede en forsker via Verdensbiblioteket med

et kvalitetsmærke fra International Association of Cancer Studies. Tidsskriftet var ophørt med at fungere som 'indpakning' af artikler om samme emne.

Meget hurtigt lukkede de kommercielle videnskabelige forlag, da deres traditionelle funktion som garanter for videnskabelig kvalitet og prestige blev overtaget af kvalitetscertificeringsorganisationerne. De store vindere var de videnskabelige foreninger, der havde muligheder for at etablere et kvalitetscertificeringssystem. Da Elsevier gik konkurs, drog den akademiske verden et kollektivt suk af lettelse, og mange universiteter var skueplads for ganske upassende glædesdemonstrationer, og endda skadefryd, er jeg bange for.

Uden at ville det havde Nobelkomitéen fuldstændigt ændret vilkårene for videnskabelig publicering. "Jamen, vi ville jo bare skabe et Nobel-kvalitetsmærke," ytrede formanden for Nobelkomitéen fåret. Ligesom hr. Gutenberg skal have sagt – engang i det 15. århundrede: "Jamen, jeg ville bare opfinde en smart måde at lave manuskripter på!"

Med hensyn til lærebogsforlagene gik de fleste, sammen med universitetslærere, ind i udviklingen af så udmærkede interaktive online-kurser, at universiteterne i massivt omfang gik over til at outsource deres bachelor-undervisning til sådanne forlag.

Hovedtrenden i hele denne udvikling var, at Verdensbiblioteket var med til at skabe en opblomstring af forlagsvirksomhed – men megaforlagets dage som profitmaskine var talte.

Verdensbiblioteket er biblioteksidens ultimative triumf

I synes måske, det er underligt, at mange bibliotekarer før dannelsen af Verdensbiblioteket var usikre på, om bibliotekerne havde en fremtid. Tja, som det har vist sig, havde bibliotekerne en strålende fremtid. Bibliotekshistorien før Verdensbiblioteket var én stor bevægelse hen imod opfyldelsen, blomstringen og den endelige virkeliggørelse af biblioteksiden. Den afgørende begivenhed var skabelsen af det allestedsnærværende digitale bibliotek.

Selvfølgelig betød det allestedsnærværende bibliotek døden for de mange lokale biblioteker etableret i den bogfattede periode og med ansvar for at lagre en samling trykt litteratur til glæde for en lokal brugergruppe. Nationalbibliotekerne og de andre store kulturarvsbiblioteker har overlevet, men i relation til litteraturformidlingen er deres funktion dog ikke at betjene en lokal brugergruppe med litteratur, men at bevare nationale og historiske litteratursamlinger og gøre dem tilgængelige for verdenssamfundet igennem Verdensbiblioteket.

Efter at Verdensbiblioteket begyndte at fungere, og især efter at det overtog formidlingen også af den kommercielt producerede litteratur, blev de fleste lokale bibliotekstjenester integreret i eller dannede grundlag for andre typer af tjenester, f.eks. kulturcentre og borgerservice i kommuner og byer, eller de generelle akademiske servicecentre, der blev udviklet ved universiteterne – under mange forskellige navne. Indlejret i sådanne centre er vejledning og undervisning i anvendelsen af Verdensbiblioteket, dets samlinger og services.

Og, som I ved, fik bibliotekarprofessionen en strålende renaissance, da fru Pipa oprettede Verdensbiblioteksskolen (WLS), som en af sine sidste embedshandlinger. WLS uddanner kandidater på tre niveauer: Grundniveau (G), Mellemliveau (M), og Højniveau (H). G-kandidater ansættes ofte i de førnævnte centre, i erhvervslivet og på universiteter, hvor de har vist sig at være glimrende forskningsassistenter. H-kandidaterne bliver hurtigt ansat i seniorpositioner i informations- og medieindustrien, men også ofte i andre sektorer, afhængigt af deres individuelle professionelle og videnskabelige profil.

Kort sagt: Det lokale fysiske bibliotek måtte vige for det allestedsnærværende digitale bibliotek, og den gamle tids bibliotekarer måtte vige for nutidens verdensbibliotekarer.

Og her vil jeg så slutte min tale i anledning af Verdensbibliotekets 50 års jubilæum.

Den næste taler er hr. Underhill, Verdensbibliotekets vicepræsident, som om lidt vil tale om Verdensbiblioteket i de næste 50 år.

Jeg må indrømme, at jeg personligt er forundret over, at folk tør fremsætte forudsigelser om fremtiden. Og jeg vil gerne i denne sammenhæng citere en i øvrigt ukendt vicedirektør ved Det Kongelige Bibliotek i København, Michael Cotta-Schönberg, som for mange år siden, formentlig engang i Middelalderen, sagde følgende: ”Fortiden er et dynamisk fortolkningsteater. Nu er uforanderligt, men varer kun et sekund. Fremtiden er et bølgende og uforudsigeligt hav af muligheder.”

Jeg beder jer alle rejse jer og udbringe et trefoldigt leve for: Verdensbiblioteket!